

PODRĘCZNIK UCZESTNIKA

MODUŁ:

**ZARZĄDZANIE PROJEKTAMI. CYKL PROJEKTU,
MONITORING I EWALUACJA, ZARZĄDZANIE
FINANSAMI, ASPEKTY MIĘDZYKULTUROWE.**

TEMAT 4:

ZARZĄDZANIE CYKLEM PROJEKTU. EWALUACJA.

CZAS TRWANIA SESJI: 120 MINUT

TABLE OF CONTENT

- I. Wprowadzenie do tematu.
- II. Nasze podejście do ewaluacji, jakie zastosowaliśmy w projekcie PMTC.
- III. Ewaluacja ewaluacji.

Załączniki:

- 1) Matryca ewaluacji projektu.
- 2) Ulepszona matryca ewaluacji projektu.
- 3) Raporty cząstkowe i końcowy z ewaluacji projektu.

I. Wprowadzenie.

O ewaluacji można przeczytać wiele, wziąć udział w kursach online i stacjonarnych. Uczymy się ewaluacji w praktyce, realizując projekty Erasmus+, mierzymy się z tym zagadnieniem od momentu przygotowywania wniosku, gdy chcemy ją dobrze zaplanować, a potem opisać na potrzeby ... ewaluacji naszej propozycji projektu.

Postanowiliśmy pokazać ewaluację w sposób możliwie konkretny i praktyczny, aby nie tworzyć tu przeglądu koncepcji i metod, ale pokazać nasze podejście do ewaluacji zastosowane w projekcie PMTC. Ale odsyłamy też poniżej do artykułów wartych przeczytania dla tych, którzy są zainteresowani zgłębieniem tej problematyki.

Postanowiliśmy podejść do tematu ewaluacji naszego projektu w sposób maksymalnie "zorientowany na użyteczność", tak, jak proponuje Beata Ciężka, ewaluatorka i ambasadorka EPAL, która poprowadziła serię szkoleń na zlecenie Narodowej Agencji Erasmus+ w Polsce dla beneficjentów programu w ramach Akcji 2 – Edukacja Dorosłych.

Osoba Beaty Ciężkiej jest zaprezentowana następująco na Stronach EPAL:

"Ewaluatorka, autorka i realizatorka szkoleń z zakresu ewaluacji. Posiada bogate doświadczenie w realizacji projektów badawczych i ewaluacyjnych prowadzonych m.in. dla Komisji Europejskiej. Specjalizuje się w programach i projektach edukacyjnych. Współzałożycielka Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego. Ambasadorka EPAL."

Wszystkie artykuły jej autorstwa oraz bogata bibliografia dotycząca ewaluacji została zgromadzona na EPAL w wersji polskojęzycznej platformy, jednak możliwości przetłumaczenia na język angielski stwarzane przez bezpłatne narzędzia internetowe z pewnością umożliwią zapoznanie się z tymi wartościowymi zasobami:

<https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/ewaluacja-w-edukacji-doroslych>

II. Nasze podejście do ewaluacji, jakie zastosowaliśmy w projekcie PMTC.

Wspomniana we wprowadzeniu Beata Ciężka definiuje ewaluację tak: “Najkrócej ewaluację można zdefiniować jako ocenę wartości działania z zastosowaniem określonych kryteriów w celu usprawnienia tego działania.” (por. Beata Ciężka, *Po co nam kryteria ewaluacji? Kilka wskazówek praktyczno-metodologicznych*, Blog EPALE 15.10.2020, <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/po-co-nam-kryteria-ewaluacji-kilka-wskazowek-praktyczno-metodologicznych>)

Przekładając to podejście na nasz projekt utworzyliśmy matrycę ewaluacji (jest ona załącznikiem do tego materiału):

ERASMUS+ KA-2 STRATEGIC PARTNERSHIP PROJECT IN ADULT EDUCATION
“Project Management Training Course for Small Non-profit Organisations in Europe”
Project no: 2019-1-PL01-KA204-065494

INTERNAL EVALUATION MATRIX

<u>Activity</u>	<u>Qualitative Indicators</u>	<u>Qualitative Tools</u>	<u>Quantitative Indicators</u>	<u>Quantitative Tools</u>	<u>Impact on</u>
-----------------	-------------------------------	--------------------------	--------------------------------	---------------------------	------------------

W polu “Activity” wypisaliśmy poszczególne etapy projektu, wraz z planowanymi datami realizowania danych etapów:

TPM 1
IO/A1
LTT 1
IO/A2
TPM 2
IO/A3
IO/A4
IO/A5
TPM 3
E1 / E2 / E3 / E4
TPM 4

Nie zaznaczyliśmy kamieni milowych, ale na podstawie wniosku i planu monitoringu wiedzieliśmy, że są nimi kolejne spotkania projektowe: TPM 1, TPM 2, TPM 3, TPM 4. Warto w konstruowaniu matrycy ewaluacji zaznaczyć te kamienie milowe, choćby odrębnym kolorem

zczionki. Okres pandemii COVID-19, w czasie którego przyszło nam realizować nasz projekt uniemożliwił realne spotkania projektowe, zrealizowaliśmy je w formie online, ale w połączeniu z bieżącymi spotkaniami online – z powodu pandemii jeszcze częstszymi niż zwykle – kamienie milowe w postaci spotkań projektowych, choć faktycznie wystąpiły, nieco się zatępiły w odbiorze, bo nie towarzyszyło im poczucie przełomowości, które występuje, gdy spotykamy się na spotkaniu projektowych w siedzibie jednego z partnerów i mamy czas na podsumowanie rezultatów prac, których towarzyszy swoista celebrowanie w postaci wspólnej kolacji i symbolicznej lampki wina.

Każdemu etapowi przypisaliśmy wskaźniki jakościowe i ilościowe oraz narzędzia do ich mierzenia w odniesieniu do pożądanego wpływu na poszczególne grupy docelowe na danym etapie działań.

Głównym celem dokonywania ewaluacji **tworzenia** kursu PMTC było **UDOSKONALANIE**. Każda aktywność, jaką podejmowaliśmy, oznaczała kolejny etap w rozwoju programu i materiałów szkoleniowych PMTC. Na etapie danej aktywności ocenialiśmy, czy jesteśmy w miejscu kreacji, jaki został założony, czy spełnia on założone oczekiwania, a jeśli nie spełnia, co należy poprawić, ulepszyć, udoskonalić. W ten sposób doszliśmy do ukończenia naszego dzieła.

UKOŃCZONE DZIEŁO stało się gotowe do **testowania** w gronie partnerów i w ten uzyskaliśmy możliwość ewaluacji drugiego stopnia – na ile, przy przeprowadzeniu praktycznego szkolenia, odpowiada ono na założenia. Na tym etapie była jeszcze możliwość wprowadzenia poprawek, zmian, uzupełnień. Dodać należy, że testowanie gotowego produktu nie zostało przewidziane na etapie przygotowywania wniosku. Założone było testowanie produktu w fazie jego opracowywania poprzez realizację międzynarodowego szkolenia LTT, na którym każdy z partnerów miał przedstawić pierwszy moduł opracowanego szkolenia i poprowadzić szkolenie dla pozostałych partnerów jako uczestników. Z powodu pandemii, gdy nie było możliwości spotkania realnego, a Komisja Europejska nie wprowadziła jeszcze formuły szkoleń online, w partnerstwie zdecydowaliśmy o kontynuacji prac twórczych i ich ewaluacji poprzez spotkania online, na których szczegółowo omawialiśmy poszczególne moduły, prezentowaliśmy je sobie, dyskutowaliśmy o zastosowanych metodach, natomiast – za zgodą opiekuna projektu Narodowej Agencji Erasmus+ w Polsce – zmieniliśmy założenia LTT, które zaplanowaliśmy na zakończenie prac nad kursem i poddanie w jego trakcie ewaluacji skończonego produktu,

głównie poprzez przetestowanie produktu – poprowadzenie sesji szkoleniowych i następnie sesji ewaluacyjnych.

Nadszedł moment, gdy **PMTC** mógł zostać **opublikowany** na stronie projektu <https://www.erasmus-pmtc.eu/> oraz mogliśmy w partnerstwie rozpocząć etap upowszechniania rezultatów projektu, któremu towarzyszyła ewaluacja trzeciego stopnia - wpływu rezultatów projektu na organizacje partnerskie oraz organizacje zewnętrzne – grupę docelową, dla której tworzony był program PMTC. Ewaluacja wpływu zarówno na poziomie lokalnym, jak i narodowym i europejskim. Ten rodzaj ewaluacji również został przewidziany w matrycy ewaluacji poprzez przypisanie odpowiednich wskaźników i narzędzi w odniesieniu do oczekiwanego wpływu aktywnościom E1-E4 oraz TPM 3 i TPM 4.

W trakcie realizacji projektu powstały raporty z ewaluacji, cząstkowe i końcowy, które załączamy również do niniejszego kursu jako praktyczny materiał szkoleniowy (*case study*).

Dodać należy, że określenia „ewaluacja pierwszego/drugiego/trzeciego stopnia” są wynikiem logicznego podejścia do rodzajów ewaluacji zastosowanej w projekcie PMTC.

III. Ewaluacja ewaluacji.

„Ewaluacja zorientowana na użyteczność”, którą staraliśmy się zastosować w naszym projekcie zostanie poddana ewaluacji przez ekspertów oceniających projekt. Kryteria, jakimi będą kierować się eksperci, opisała Beata Ciężka w cytowanym na początku artykule, a nam pozostaje mieć nadzieję, że ewaluacja naszego projektu wykaże, że wpisał się on w ich spełnienie w stopniu co najmniej zadowalającym 😊, o czym jesteśmy przekonani i co będziemy się strać odpowiednio opisać w raporcie końcowym.

„Poniżej wymieniam najczęściej stosowane kryteria ewaluacji w kontekście projektów i działań edukacyjnych:

Skuteczność – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele ewaluowanego przedsięwzięcia zostały osiągnięte. Jeżeli zatem przedsięwzięcie osiągnęło założone cele – możemy powiedzieć o nim, że „zostało zrealizowane skutecznie”, bądź po prostu, że „jest skuteczne”.

Efektywność – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanego przedsięwzięcia również szkoleniowego, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas na realizację działań prowadzących do osiągnięcia założonego celu. Zatem, jeżeli nakład środków był właściwie zbilansowany (ani zbyt wysoki, ani za niski), a cele zostały osiągnięte, możemy powiedzieć, że „działania zrealizowano efektywnie”. Jeżeli natomiast można było te same efekty osiągnąć angażując w to mniejsze zasoby, wtedy mówimy o „działaniu nieefektywnym”, podobnie jest w przypadku gdy, angażując te same zasoby, można było osiągnąć lepsze efekty.

Użyteczność – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu realizacja ewaluowanych działań rzeczywiście przyczyniła się do rozwiązania zidentyfikowanego problemu w obszarze objętym interwencją i/lub przyniosła korzyści beneficjentom. Zatem jeżeli przedsięwzięcie przyniosło pożytek odbiorcom działań – możemy mówić, że było

użyteczne. Co istotne nie zawsze użyteczność definiowana jest poprzez cele działań – z mojego doświadczenia wynika, że w wielu projektach szkoleniowych użyteczność koncentruje się nie tylko na zdobyciu nowej wiedzy czy umiejętności, ale również na nawiązaniu kontaktów czy aktywizacji społecznej (czego nie ujęto w celach projektu, a co powinniśmy wykazać wskazując na skuteczność projektu).

Trafność – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele i metody realizacji przedsięwzięcia odpowiadają zidentyfikowanym problemom i/lub realnym potrzebom beneficjentów. Zatem jeżeli dobrze dobrano metody działań, aby rozwiązać określony problem – mówimy o ich trafności.

Trwałość – kryterium to pozwala ocenić, czy pozytywne efekty ewaluowanego przedsięwzięcia/interwencji mogą trwać po zakończeniu wsparcia/stymulowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu interwencji w dłuższej perspektywie czasowej.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria i dokonując określenia wartości ewaluowanego przedsięwzięcia, możemy powiedzieć na przykład, że projekt szkoleniowy/rozwojowy jest skuteczny, gdyż przynosi założone efekty, ale nieefektywny, bo realizowany ogromnym, niewspółmiernym do efektów wysiłkiem i środkami, a ponadto nietrwały, bo problem nie został rozwiązany do końca; co prawda wykazuje użyteczność dla adresatów, ale nie wszystkie metody interwencji okazały się równie trafne.”

(por. Beata Ciężka, Po co nam kryteria ewaluacji? Kilka wskazówek praktyczno-metodologicznych, Blog EPALE 15.10.2020, <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/po-co-nam-kryteria-ewaluacji-kilka-wskazowek-praktyczno-metodologicznych>)

Tu możesz zapisać ważne wnioski i przemyślenia do ulepszenia naszej metody ewaluacji, szczególnie w kontekście Twojego projektu.

Notatki